

Abstrakt

Bezdomovectví je sociálně deviantní jev, zapříčiněný neschopností jedince řešit krizové situace a způsobující destrukci zejména vztahového, ale také materiálního prostředí. U svých nositelů způsobuje sociální exkluzi, která se postupně stává neměnnou. Proces bezdomovectví lze rovněž popsat jako vertikální propad v rámci sociální stratifikace, což vyvolává hlubokou frustraci a v řadě případů vede k rezignaci na úsilí o efektivní řešení nepříznivé situace (Pěnkava, 2013). Příčiny takového propadu jsou vícefaktoriální, k jeho řešení je proto nezbytná spolupráce na úrovni multidisciplinárních týmů. V současné době však tyto problémy v mnoha případech řeší výhradně sociální pracovníci, kteří jsou nuceni činnost odborníků, např. z oblasti práva, psychologie, pedagogiky volného času, geriatry a medicíny, suplovat.

Ústředním tématem disertační práce jsou možnosti a limity řešení současné situace osob bez domova v seniorském věku na území hlavního města Prahy. Jedná se o specifickou skupinu, která je vzhledem ke svému věku, odlišnému uspokojování potřeb a s tím spojenými riziky, bezprostředně ohrožena na zdraví a životě. Dalším průvodním jevem je zde zkušenost snižování vlastní důstojnosti, kterou tato skupina pocítuje nejen ze strany ostatních osob bez domova, ale i příslušníků většinové společnosti.

Současný systém sociálních služeb neřeší přímo sociální situaci osob bez domova, nýbrž je zaměřen pouze na pokrytí jejich základních potřeb (bydlení, ošacení, stravy, poradenství aj.). To se navíc týká většinou pouze osob v produktivním věku, nikoli seniorů. Vzhledem k tomu je využívání sociálních služeb seniory komplikované, v některých případech jsou pro ně služby dokonce nedosažitelné.

Teoretická část disertační práce popisuje sociální aspekty bezdomovectví s užším zaměřením na problematiku seniorů bez domova a stávající systémová opatření, včetně vztahu společnosti k bezdomovecké minoritě. V rámci provedeného výzkumu je pozornost věnována postojům seniorů k sobě samým a k poskytovaným službám v Praze. Cílem je zjistit, zdali jsou pro uživatele z řad seniorů, na základě subjektivního vnímání vlastní situace, stávající sociální služby přijatelné a využitelné k jejímu řešení. V této souvislosti se výzkumné šetření zaměřuje i na analýzu "Koncepte návrhů řešení problematiky bezdomovectví v Praze v letech 2013 - 2020", která je doposud jediným koncepčním postupem pro řešení bezdomovectví na území metropole. Získané poznatky z analýzy potřeb seniorů by měly být předmětem diskuse pro doplňující návrhy do citované Koncepte. Studie byla provedena u výzkumného vzorku na základě dostupnosti u osob v preseniorském a seniorském věku, tedy ve věku 50 let a více.

Klíčová slova: bezdomovectví, senior bez domova, sociálně deviantní jev, koncepte, systémová opatření, aktivní stárnutí, potřeby, veřejné mínění, věková kategorie, subjektivní vnímání situace